

Demografie en ontwikkeling

Honger lijden om een mondje meer

Dirk Van Braeckel
International Centre for Reproductive Health (ICRH)
Universiteit Gent

Demografie en ontwikkeling

- Bevolking en ontwikkeling: een tweerichtingsrelatie
- Geboortebeperkingsbeleid: behoeften en mogelijkheden
- Hefbomen voor een demografisch beleid

1. Bevolking en ontwikkeling

1. Bevolking en ontwikkeling

- Ontwikkeling:
 - = duurzame ontwikkeling, maar ook economisch
 - algemeen aanzien als wenselijk, zeker in de derde wereld
 - 1,5 miljard mensen <1 USD per dag
- Afremmen van bevolkingsgroei:
 - Veel minder gepercipieerd als doel op zich
 - Neveneffect van ontwikkeling
- Relatie tussen bevolking en ontwikkeling:
 - Complex, niet volledig begrepen
 - Vaak overgesimplificeerd

Beginnt alles bij ontwikkeling?

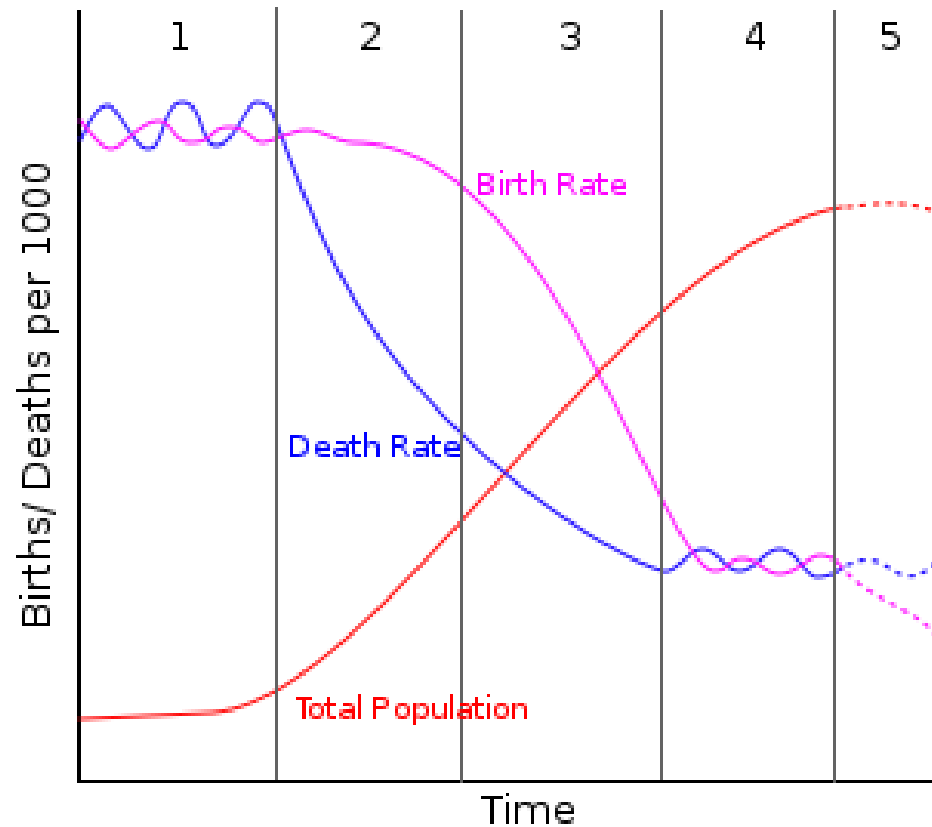

Karan Singh (Bucharest
1974):

‘Development is the
best contraceptive’

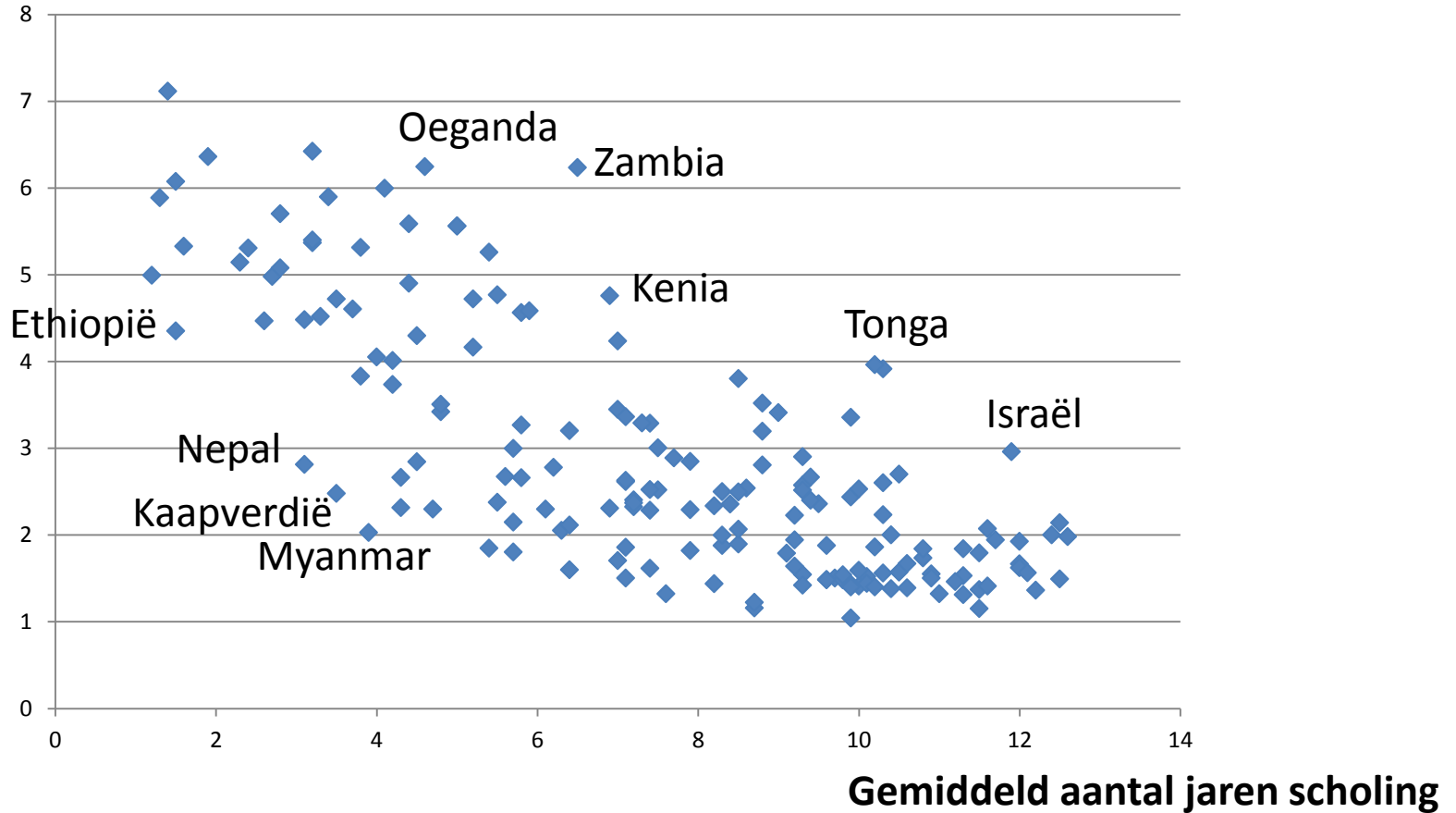
Demografische transitie

Fertiliteit daalt naarmate het welvaartspeil stijgt

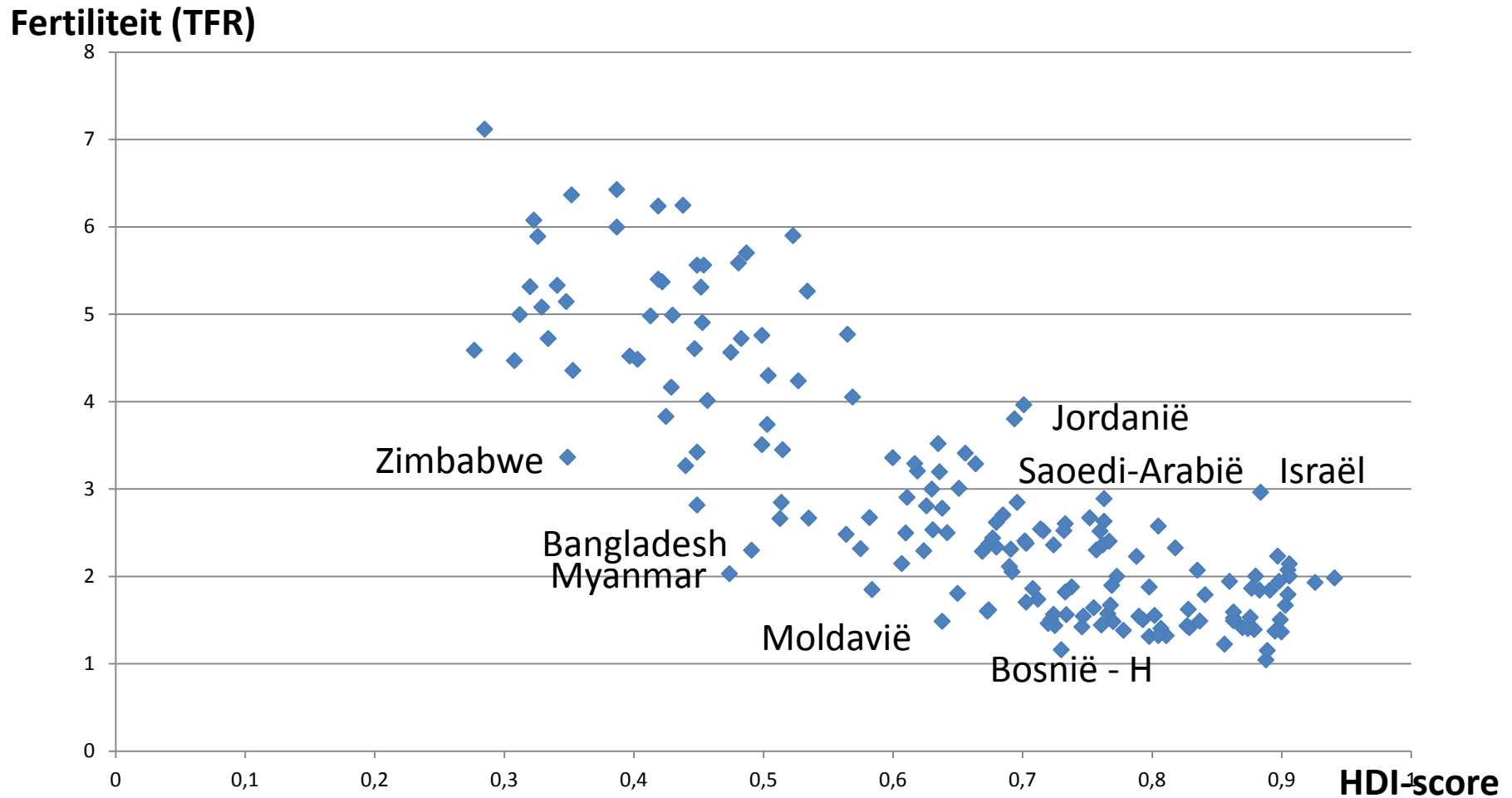

Gemiddeld aantal jaren scholing vs. fertiliteit

Fertiliteit (TFR)

Human Development Index vs. fertiliteit

Database UNDP, data HDI 2009 – fertility: database World Bank 2009

Sociaal-economische rol van kinderen

Ruraal, agrarisch, lage scholing

- Weinig kosten voor onderwijs en opvoeding
- Kinderen werken mee op het land vanaf jonge leeftijd
- Hoe meer kinderen, hoe meer land bewerkt kan worden
- Kinderen wonen bij hun ouders in, zorgen voor hen als ze bejaard zijn

Stedelijk, industrieel, hogere scholing

- Hoge kosten voor onderwijs en opvoeding
- Kinderen gaan lang naar school
- Blijven bij hun ouders tot ze werk hebben, verlaten dan het ouderlijk gezin
- Ouderenzorg via sociale zekerheid/pensioensystemen

Impact

- > ontwikkeling lijkt 'vanzelf' tot lagere fertiliteit te leiden
- > vanaf jaren 1970 verminderde internationale aandacht voor geboortebeperkingsbeleid
 - 'development is the best contraceptive'
 - Geboortebeperkingsbeleid in diskrediet gebracht - Toenemende protesten uit feministische en mensenrechtenhoek
 - Veranderende context:
 - Dalende fertiliteit
 - Technologie, groene revolutie

De kip en het ei

Remt ontwikkeling de
bevolkingsgroei af of omgekeerd?

Hoge fertiliteit verlaagt gemiddeld inkomen

- Beperkte middelen (oa land) -> aandeel per persoon daalt, draagvlak aangetast door bevolkingsdruk

(demografische armoedeval: bevolkingstoename -> stagnerende landbouwopbrengsten -> milieuaantasting, geen middelen voor onderwijs e.d., armoede)

- Economische groei moet verdeeld worden over meer mensen

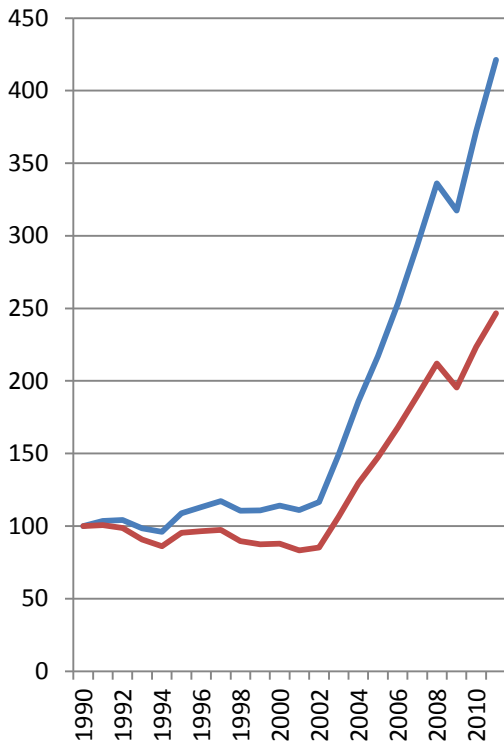
Evolutie BBP en BBP per capita

Europese Unie

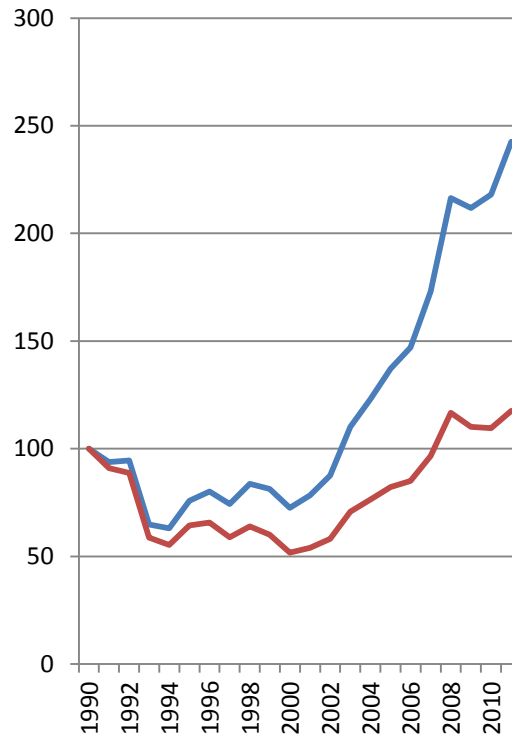

Evolutie BBP en BBP per capita

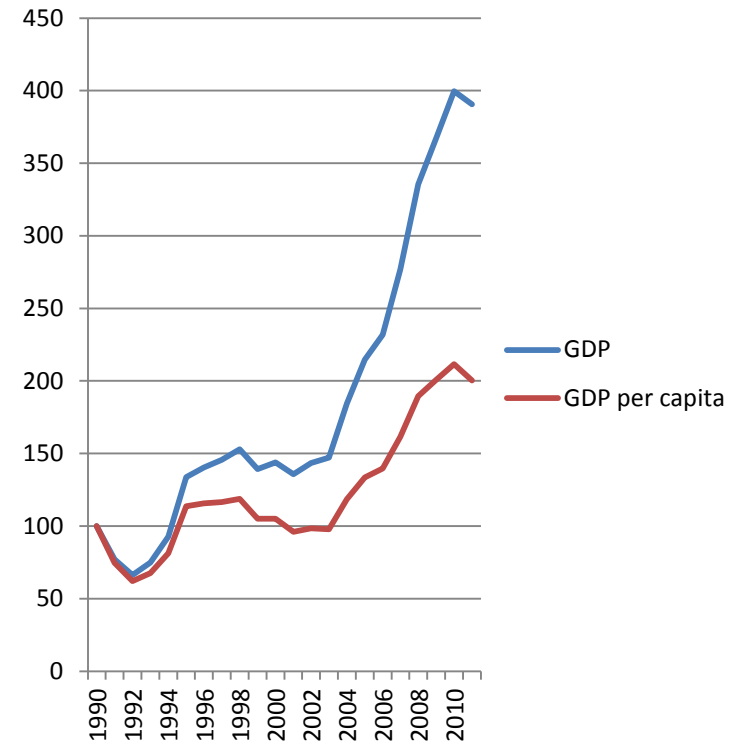
Sub Sahara Afrika

Niger

Oeganda

Fertiliteitsdaling bevordert economische groei

- Aanwijzingen voor positieve impact van dalende fertiliteit op economische groei
 - Birdsall et al 2001: 25 à 40% van de macroeconomische groei kan toegeschreven worden aan demografische veranderingen. Ongeveer de helft daarvan wordt veroorzaakt door dalende fertiliteit en de daardoor vrijkomende investeringsmiddelen.
 - Eastwood and Lipton 2001: studie over 45 landen: als de 'crude birth rate' in de jaren 80 met 5 per 1000 gedaald was dan zou de armoede-incidentie ongeveer een derde lager liggen.
 - Paes de Barros et al. 2001): de dalende fertiliteit in Brazilië leidde tot gemiddeld 0,7% extra economische groei per jaar

Ashraf et Al. 2011

- Economische simulaties gebaseerd op verschillende demografische scenario's, toegepast op Nigeria:
- Een 0,5 verlaging in TFR leidt tot een hogere economische output per persoon van 5,6% over 15 jaar, en van 11,9% over 50 jaar.
- Een verlaging van de TFR met 1 leidt tot een verdubbeling van het effect
- Op korte termijn spelen vooral afhankelijkheidsratio en arbeidsmarktparticipatie een rol
- Op langere termijn wordt ook het effect van fertiliteitsdaling op scholing belangrijk

Demografisch dividend

- Veel mensen in actieve leeftijd (lagere afhankelijkheidsratio)
 - Weinig zorglast:
 - Weinig kinderen door daling fertiliteit
 - Bevolking is nog niet vergrijsd
- > relatief veel tijd om te werken
- > relatief veel geld om te consumeren

(op voorwaarde dat er werk en investerings-mogelijkheden zijn...)

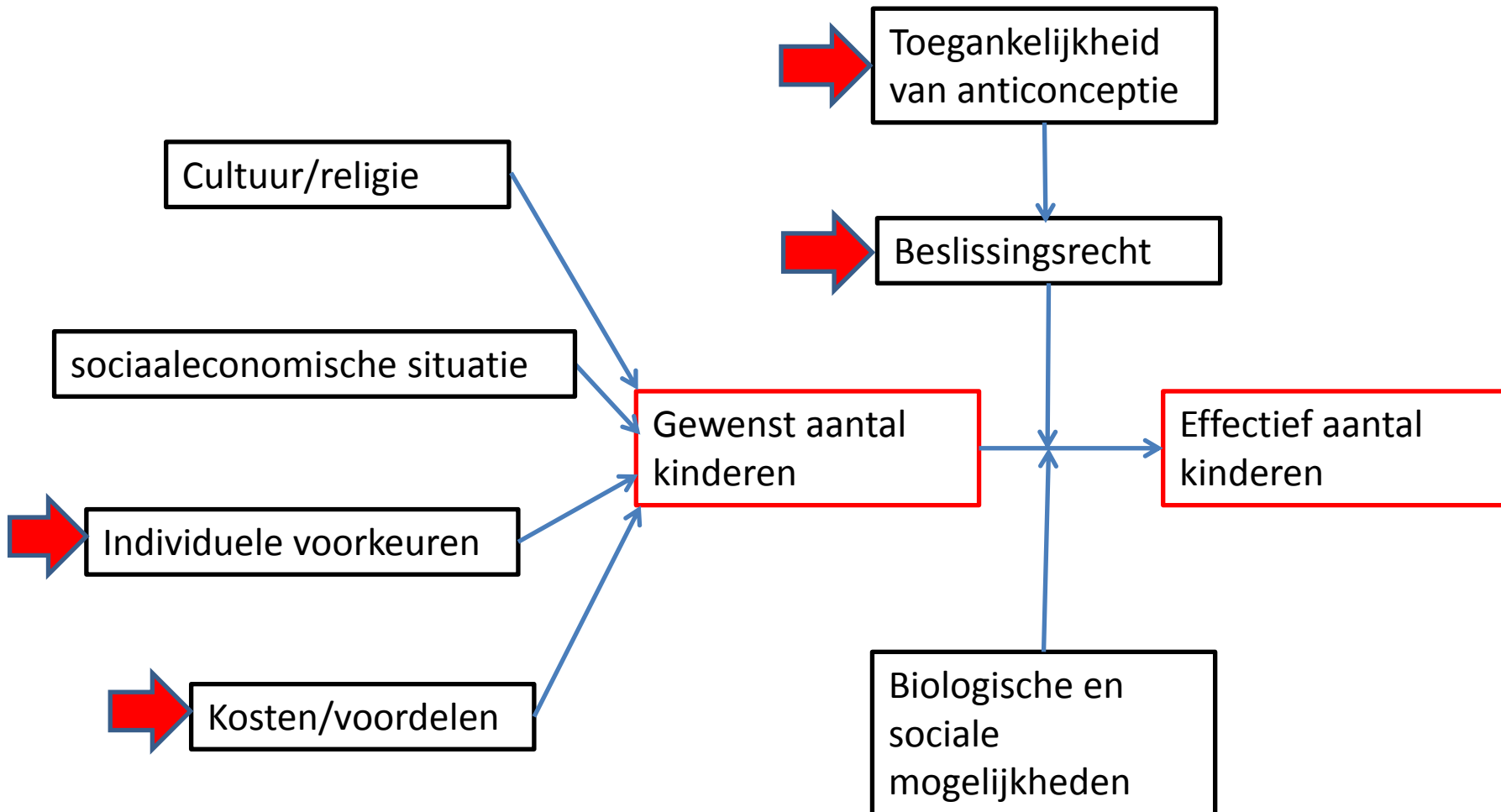
Karan Singh revisited

- Steeds meer aanwijzingen dat fertiliteitsdaling ontwikkeling faciliteert (of omgekeerd: dat hoge fertiliteit ontwikkeling afremt)
 - Karan Singh 1974:
 - ‘Development is the best contraceptive’
 - Karan Singh 1992:
 - ‘Contraception is the best development’
- > Hoe kunnen we de fertiliteit laten dalen?

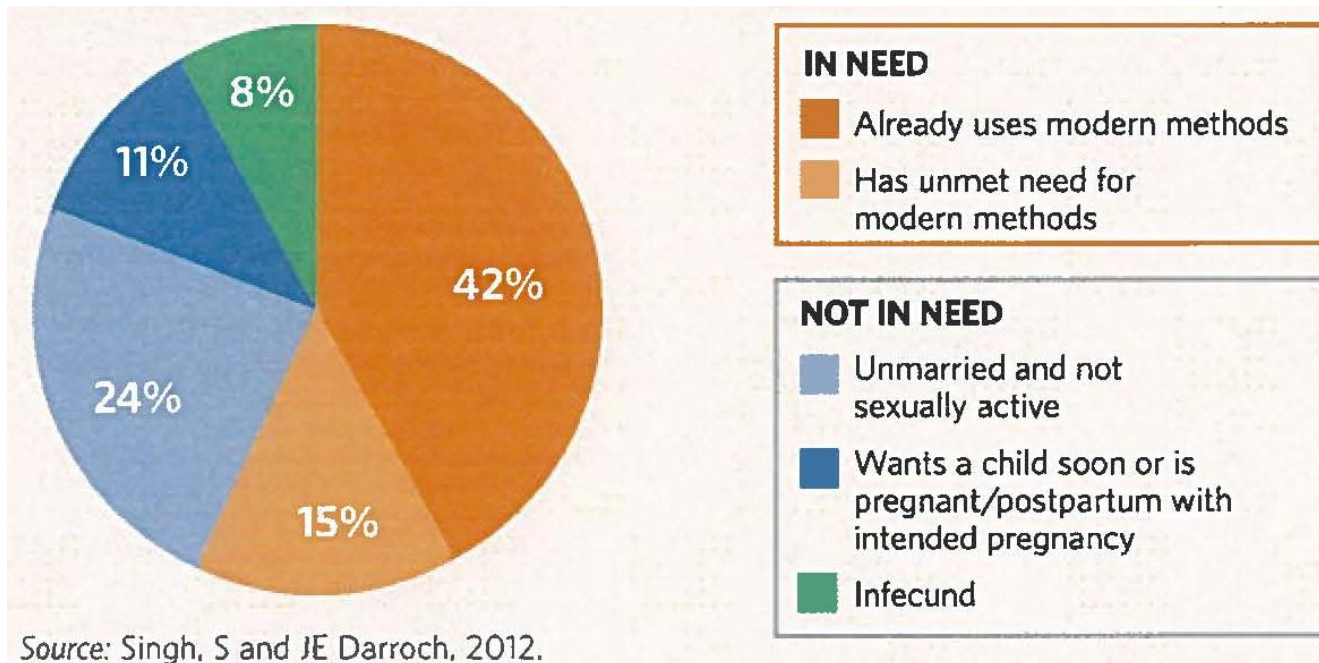
2. Geboortebeperkingsbeleid

Aangrijpingspunten van het beleid

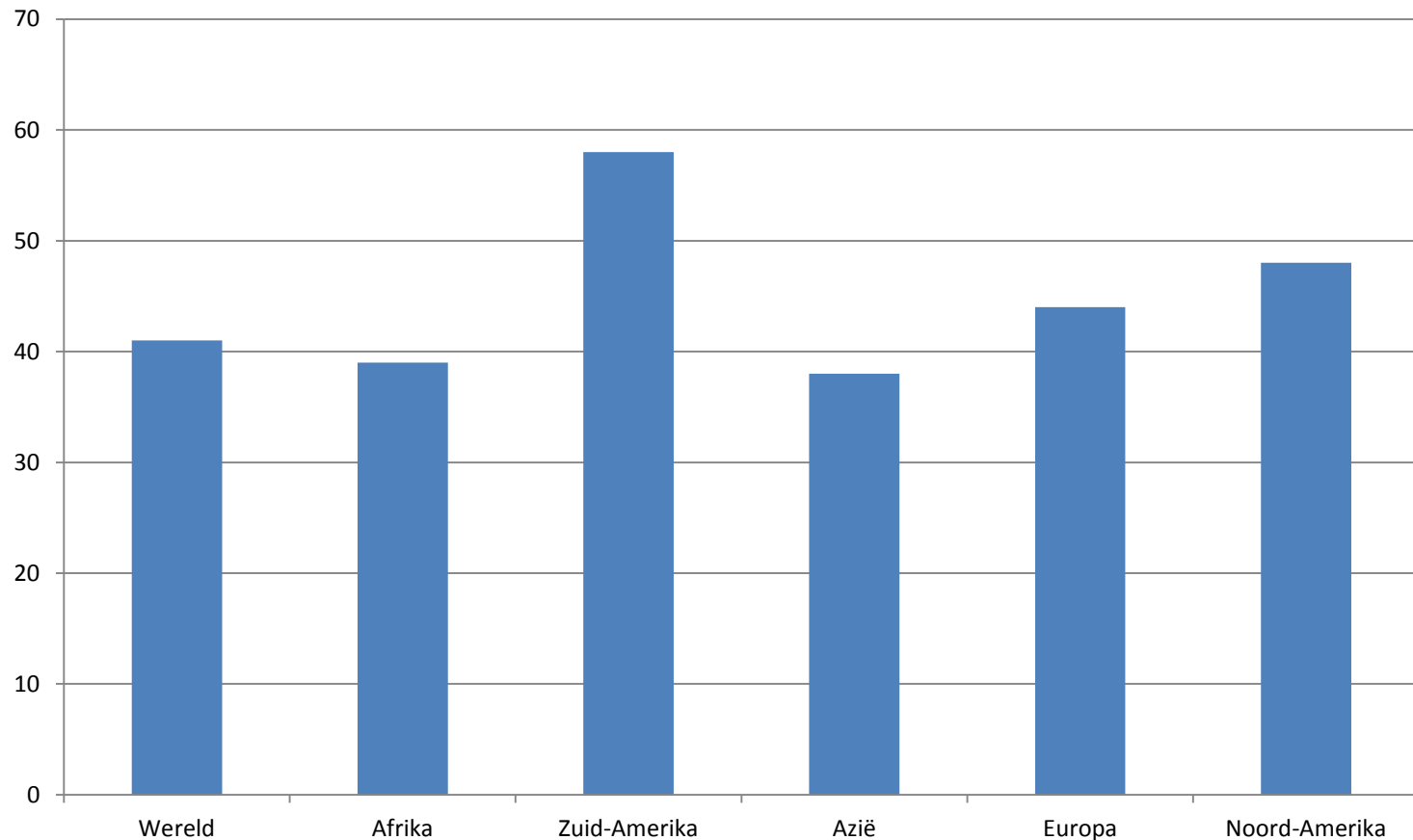
'unmet need'

Meer dan 200 miljoen vrouwen hebben geen toegang tot betrouwbare anticonceptiemethoden

Ongeplande zwangerschappen voorkomen

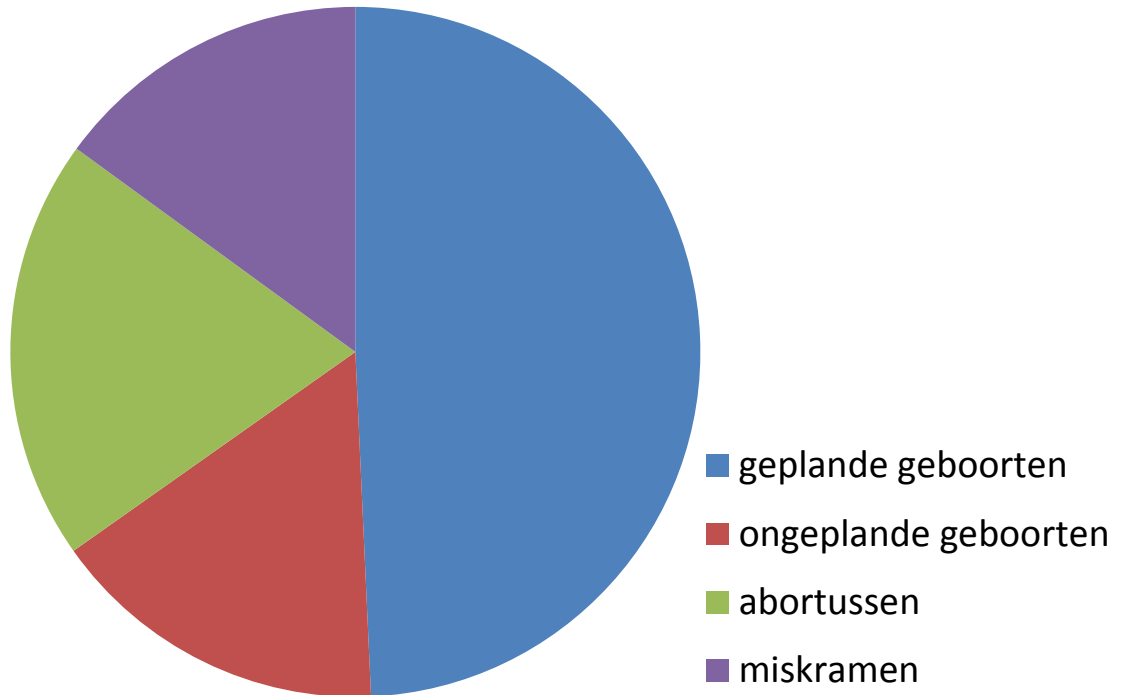
Percentage ongeplande zwangerschappen (2008)

40% van de zwangerschappen is ongepland

Wereldwijde uitkomst van zwangerschappen

208 miljoen zwangerschappen per jaar (2008) resulteren in 33 miljoen ongeplande geboorten en 41 miljoen abortussen.

Door de 70 miljoen ongeplande zwangerschappen te voorkomen kan men:

- 150.000 levens van moeders redden
- 41 miljoen abortussen vermijden
- Veel onnodig leed voorkomen bij ouders en kinderen
- Veel geld besparen (1 USD in FP -> 1,7 à 4 USD)

Waarom heeft niet elke vrouw toegang tot contraceptie?

- Actieprogramma ICPD, Cairo 1994: Algemene toegang tot diensten voor reproductieve gezondheid binnen de basisgezondheidszorg tegen 2015
- Gebrek aan middelen (oa door aids-epidemie)
- Geen politieke prioriteit
- Oppositie (oa 'global gag rule')

'Global gag rule'

- Officiële naam: Mexico City Policy
- Verbiedt organisaties die geld krijgen van de Amerikaanse overheid om informatie te verstrekken over abortus
- Ingesteld door Ronald Reagan in 1985
- Afgeschaft door Bill Clinton in 1993
- Opnieuw ingevoerd door George Bush in 2001
- Weer afgeschaft door Barack Obama in 2009
- Mitt Romney had beloofd om de regel weer in te voeren als hij verkozen zou worden

Maar 'gewenste fertiliteit' blijft hoog

Kinderwens bij Ethiopische vrouwen

Table 4. Fertility preferences by number of living children

Percent distribution of currently married women age 15-49 by desire for children, according to number of living children, Ethiopia 2011

Desire for children	Number of living children ¹							Total
	0	1	2	3	4	5	6+	
Have another soon ²	55.4	23.9	17.1	14.9	12.1	8.2	6.7	16.9
Have another later ³	34.1	61.2	53.8	44.6	37.9	27.5	13.7	38.2
Have another, undecided when	4.0	2.4	3.0	2.1	2.2	1.7	1.7	2.3
Undecided	1.0	2.9	3.1	3.9	3.7	4.8	4.3	3.5
Want no more	3.4	9.1	21.4	31.9	41.4	55.8	68.6	36.5
Sterilized ⁴	0.0	0.0	0.5	0.4	0.7	0.5	0.7	0.5
Declare infecund	2.1	0.4	0.9	2.1	1.5	1.5	4.0	1.9
Missing	0.0	0.0	0.3	0.0	0.4	0.0	0.2	0.2
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Number of women	806	1,490	1,746	1,529	1,302	1,164	2,251	10,287

¹ The number of living children includes current pregnancy

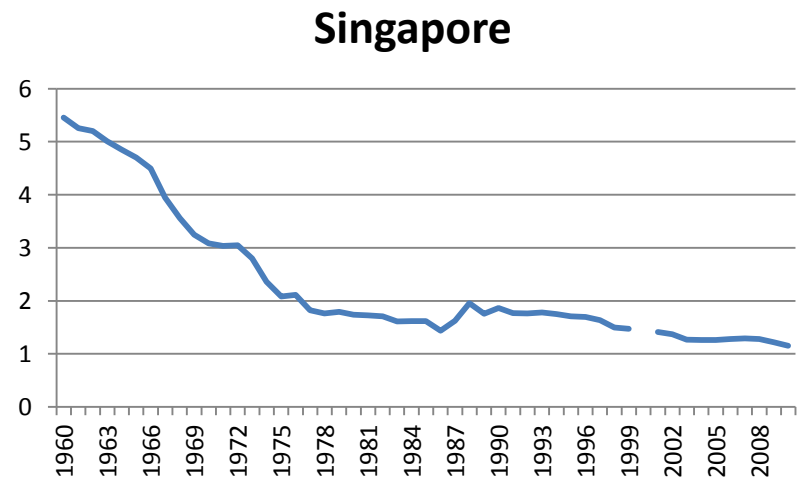
² Wants next birth within 2 years

³ Wants to delay next birth for 2 or more years

⁴ Includes both female and male sterilization

Is gewenste fertiliteit beïnvloedbaar?

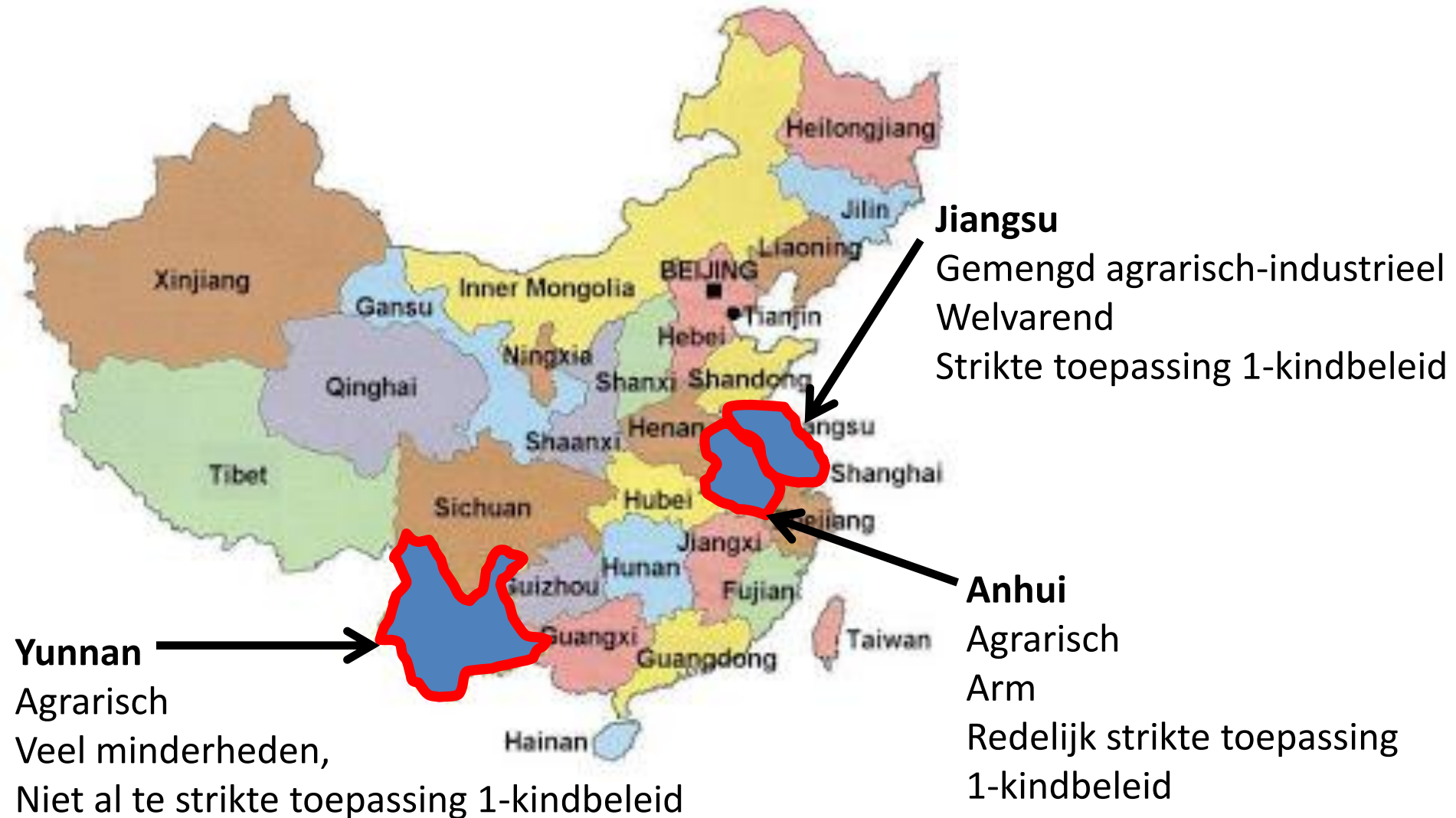
- Fertiliteit doen dalen is moeilijk
- Maar fertiliteit doen stijgen is nog moeilijker
- Vb: Singapore
 - Intensief geboortebeperkingsbeleid 'stop at two'
 - Vanaf 1975 fertiliteit onder vervangingsniveau
 - Sterke vergrijzing, tekort aan arbeidskrachten
 - Sinds 1987: uitgesproken pro-natalistisch beleid
 - 'have three if you can afford it'
 - Fiscale voordelen, kinderopvang
 - Tot dusver weinig effect, TFR = 1,15

Houding van Chinese vrouwen t.o. kinderaantal

- Karen Hardee, Zhenming Xie and Baochang Gu
Family Planning and Women's Lives in Rural China
International Family Planning Perspectives , Vol. 30, No. 2
(Jun., 2004), pp. 68-76
- Onderzoek naar invloed van éénkindbeleid op het
leven van vrouwen in drie Chinese provincies
- Data uit surveys en focusgroepen uit 1996 en
1998

3 Chinese provinces

Tevredenheid over aantal kinderen

Percentage of Chinese women, by attitude toward their number of children, according to number and sex of children and province

	too few	satisfied	too many
1 son			
• Jiangsu	23,6	75	0,2
• Anhui	41,2	58,1	0
• Yunnan	42,2	54,3	1,4
1 daughter			
• Jiangsu	25,6	73,4	0
• Anhui	65,7	31	1,4
• Yunnan	48,6	50	0,5
1 son and 1 daughter			
• Jiangsu	0	98,8	1,3
• Anhui	2,6	92,9	4,2
• Yunnan	1,5	96,4	2,1
2 daughters			
• Jiangsu	0	94,8	1,7
• Anhui	15,6	73,3	8,9
• Yunnan	4,4	93,4	1,7

De meerderheid van vrouwen is tevreden met twee kinderen

Negatieve waardering van meisjes speelt een grote rol (vooral in Anhui)

Gepercipieerde voordelen van geboortebeperking

Percentage of Chinese women perceiving benefits of family planning, by province

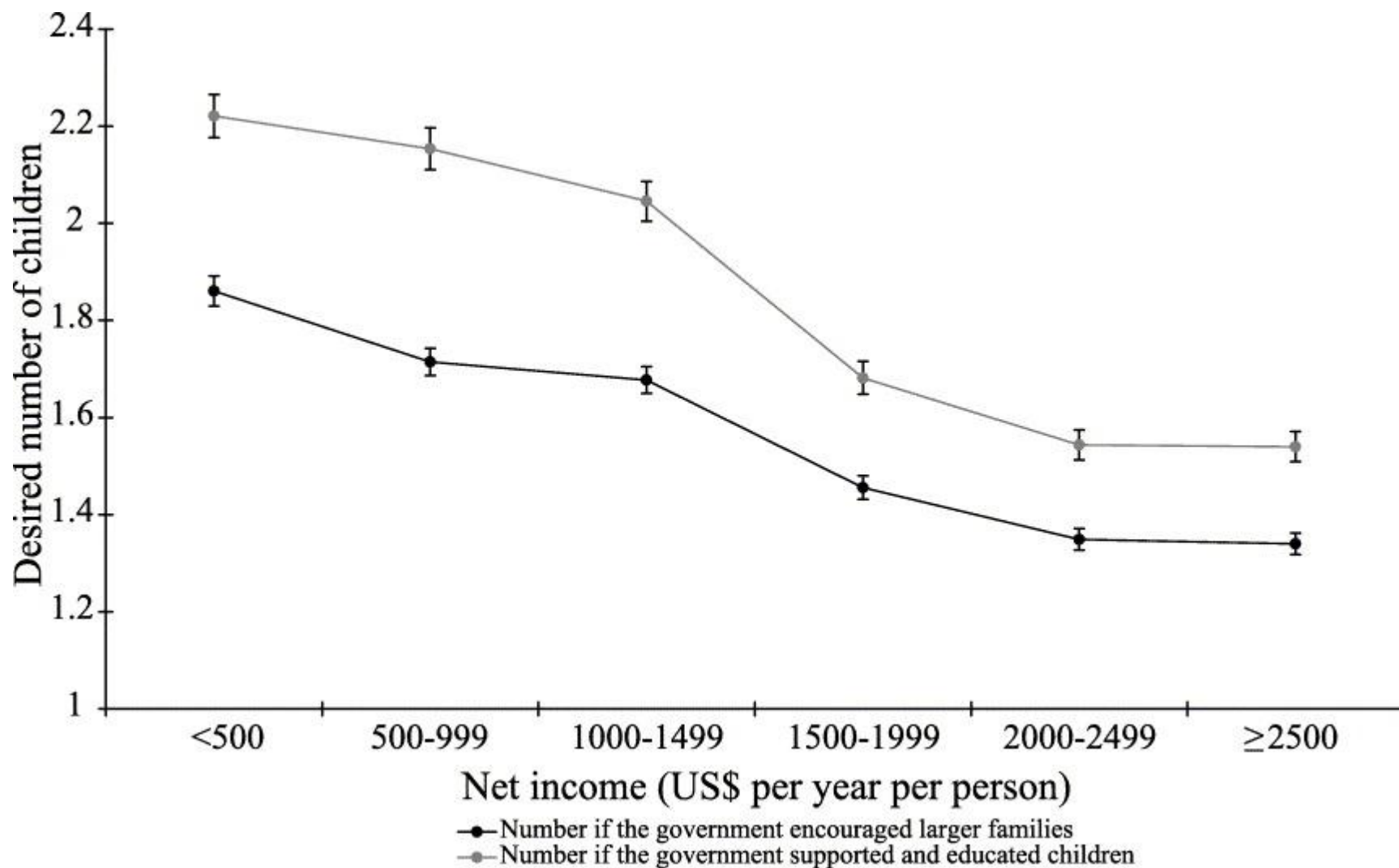
	Jiangsu	Anhui	Yunnan
Better health	96	92,8	92,6
Less household work	97,7	95,5	86,6
More education	82,2	70,4	65,8
More time/opportunities at job	96,4	71,6	70,8
More income	96	94,4	76,1

Sterk bewustzijn van voordelen, vooral in het
welvarende en minder agrarische Jiangsu

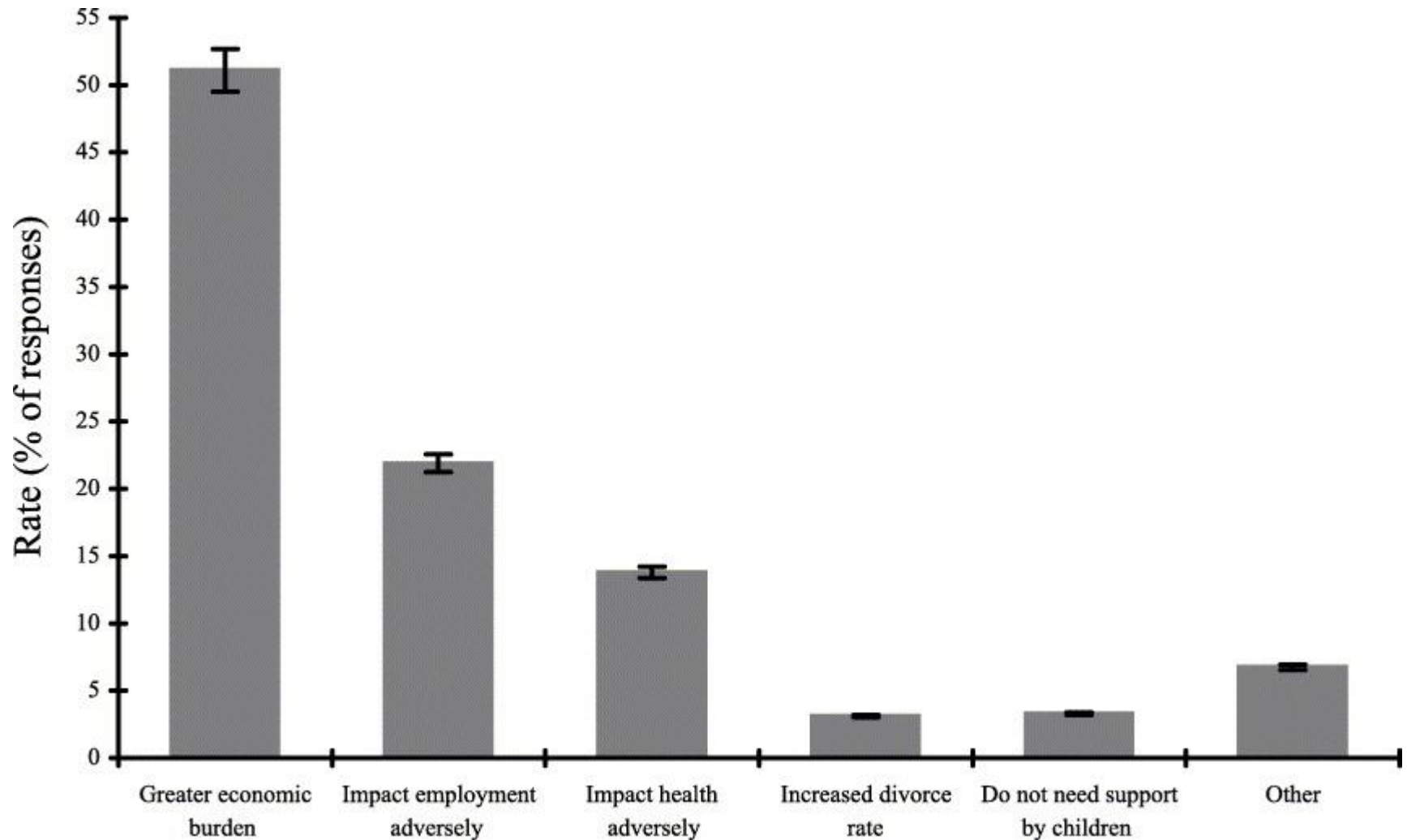
Houdingen van Chinese vrouwen tegenover fertiliteit en éénkindbeleid

- Shixiong Cao, Tao Tian, Fan Qi, Li Ma, Guosheng Wang. An investigation of women's attitudes towards fertility and China's family planning policy. *J. Biosoc. Sci.* 42, 389-375. Cambridge University Press, 2009.
- Onderzoek naar impact van het geboortebeperkingsbeleid op houding van vrouwen t.o. gezinsplanning
- Vragenlijsten voorgelegd aan 4600 vrouwen in 19 provincies (2005). Individueel en anoniem.
- Gepeild naar gewenst aantal kinderen in een situatie waarbij de overheid grotere gezinnen zou aanmoedigen

Resultaten volgens inkomen

Redenen om geen bijkomende kinderen te willen, tegen de overheid in

Conclusies

- Het gewenste kinderaantal is zeer laag
 - Dit heeft waarschijnlijk te maken met de aandacht die in het onderwijs besteed wordt aan de gevaren van overbevolking
 - Maar ook met de materiële voordelen van een klein gezin
 - De bereidheid om meer kinderen te hebben als de overheid daarop zou aandringen is klein, zelfs als alle kosten door de overheid gedragen zouden worden
- >als vrouwen –al dan niet vrijwillig- geproefd hebben van de voordelen van geboorteplanning en kleine gezinnen zijn ze daar gemiddeld zeer tevreden mee

3. Hefbomen voor een demografisch beleid

Demografisch beleid

- Maatschappelijk debat is grotendeels afwezig
 - Expliciet beleid is eerder zeldzaam
- Veel voorkomende vooroordelen bij Afrikaanse leiders:
- De fertiliteit zal wel vanzelf dalen als de ontwikkeling stijgt
 - Demografisch beleid werkt niet
 - Demografische variabelen kunnen alleen op lange termijn veranderen
- Hoe zou het beleid kunnen worden versterkt?

Uitvoering van het ICPD actieprogramma

- Universele toegang tot reproductieve gezondheid
- Basisvoorwaarde voor daling fertiliteit
- Maar ook belangrijk voor gezondheid, gelijke kansen, ontwikkeling,...
- Nodig:
 - Concentratie van middelen
 - Politieke wil
 - Oppositie overwinnen

Betrekken van religieuze actoren

- Religie speelt grote rol in gezinsplanning (Afrika, Latijns Amerika)
 - Geen fundamentele onverenigbaarheden
 - Islam:
 - geen verbod in Koran
 - houding t.o. anticonceptie varieert sterk, bv Iran
 - Katholicisme
 - Uitspraken in de bijbel: ‘Wees vruchtbaar en word talrijk’ (Genesis 1:28), Kinderen zijn een geschenk van God (Genesis 4:1), ‘Kinderen zijn een zegen van God’ (Lucas 1:42).
 - Encyclieken (o.a. Humanae Vitae – 1968)
 - Groot verschil tussen theorie en praktijk
 - Veelbelovende initiatieven op het terrein
- > religieuze leiders confronteren met hun verantwoordelijkheid

Betrokkenheid van milieu- en ontwikkelingsbeweging

- Na WOI: verbondenheid tussen ecologie, ontwikkeling en demografie
- Band vervaagde vanaf jaren 1970:
 - Mensenrechtenschendingen
 - Imperialisme
- 1994: ICPD: Radicaal nieuwe visie op bevolkingsproblematiek:
 - uitgangspunt werd 'seksuele en reproductieve rechten'
 - Nadruk lag op individuele behoeften en culturele diversiteit

Ecologie, ontwikkeling, demografie

- Nu: Geboortebeperking moeilijk bespreekbaar in derdewereld- en milieukringen
 - Geen aandacht in Rio +20 (ondanks de impact van bevolkingsaantallen op ecosystemen en ecologische voetafdruk)
 - Geen expliciete vermelding in Millenniumdoelstellingen (ondanks het feit dat 7 van de 8 doelstellingen een sterke band met demografie hebben)
- > band moet dringend hersteld worden

Cairoconsensus herzien?

- Aandacht voor mensenrechten was nodig
- Geboortebeperkingsbeleid moet uitgaan van vrijwilligheid
- Maar:
 - Nadruk op individuele rechten heeft de collectieve belangen volledig overschaduwd
 - Geloof in zelfsturend vermogen van mensheid is afgezwakt
 - Veel aandacht voor aanbod van contraceptie, minder voor stimuleren van vraag

-> Tijd voor een nieuwe consensus, waarin naast seksuele en reproductieve gezondheid en rechten ook aandacht is voor ecologie, ontwikkeling en demografie?

Bedankt voor uw aandacht!

Dirk Van Braeckel – november 2012

dirk.vanbraeckel@ugent.be